

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ
ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ**

Т.В. Куклінова. **Проблемы** Т.В. Kuklinova. **The problems of**
развития малых и средних development small and average
предприятий Одесского региона. enterprises in Odessa's region. The
Анализируются проблемы развития problems of development small and
малых и средних предприятий average enterprises in Odessa's region
Одесского региона. Предложены are analyses. Offered recommendations
рекомендации относительно about stimulating development small
стимулирования развития малых и and average enterprises in Odessa's
средних предприятий Одесской region.
области.

Сьогодні в Україні є об'єктивні передумови для переходу до етапу економічного росту і цілком очевидно, що успіх ринкових перетворень в певній мірі буде визначатися тим, як вдасться реалізувати потенціал малих та середніх підприємств (далі МСП) як динамічного і мобільного сектора економіки. Потенціал для розвитку МСП в країні та зокрема в Одеському регіоні значний. Їх розвиток набуває дедалі широкое визнання. Однак їх вклад у розвиток національної економіки є малим порівняно із зарубіжними країнами, що зумовлене складністю ситуації в країні, яка виникла в процесі ринкових трансформацій системи господарювання, нерозробленістю теоретичних основ, методологічних і методичних підходів до організації такої діяльності. В економічно розвинутих країнах МСП вносять суттєвий внесок у створення робочих місць, формування

внутрішнього національного продукту, становлення середнього класу, забезпечуючи вагому частину бюджетних надходжень. Так, за станом на 01.08.2005 р. 225 тис. жителів Одеської області (20 % працюючого населення регіону) працювали у сфері малого і середнього бізнесу [1]. Частина надходжень від суб'єктів малого і середнього бізнесу в зведений бюджет Одеської області склала 23%. В області зареєстровано більш 50 тис. суб'єктів юридичних осіб і більш 100 тис. фізичних. З 1999 по 2004р. загальна кількість малих підприємств зросла з 8 до 13 тис. суб'єктів [2].

Питанням діяльності та розвитку МСП присвятила наукові праці значна низка вчених. У вітчизняній літературі аналізу аспектів проблем їх розвитку присвячено багато робіт. Але з багатьох теоретичних та практичних питань висловлюються протилежні думки.

В статті визначаються основні проблеми розвитку МСП в Одеському регіоні, фінансові-правові аспекти їх підтримки, а також шляхи підвищення ефективності стимулювання їх розвитку.

Несприятливий правовий клімат, тобто нестійкість, незавершеність та суперечливість законодавства і нормативних актів, недосконалість правового механізму захисту підприємців, криміналізація економічних відносин, поширення корупції і хабарництва в структурах державної влади не влаштовують більшість підприємців, що приводить до посилення негативного відношення до різних органів державної влади, у тому числі до діяльності судів, органів внутрішніх справ, прокуратури та адміністрації міст, районів, областей. Найбільш розповсюдженими злочинами є: крадіжки продукції й інвентарю, розбої, грабежі, пов'язані з проникненням у приміщення підприємств, вимагання і хабарі, нав'язування "даху". Малі підприємства працюють в умовах підвищеного ризику і невизначеності через нестачу кадрів, які б професійно займалися бізнес-плануванням, прогнозуванням та управлінням фінансовими

ресурсами. Загальновідомо, що підприємництво, у тому числі тіньове, забезпечує зайнятістю значну кількість громадян. Як правило, із працівниками не укладають трудові угоди, прийом і звільнення не оформлюються наказами, не заповнюються трудові книжки, грубо порушуються режими праці і відпочинку, виплати заробітної плати бухгалтерськими документами не оформляються. Україна зіткнулася з проблемою розриву економіки і науки, яка не дозволяє здійснювати передачу і перетворення результатів наукових досліджень, відкриттів, винаходів у технології та у комерційні продукти.

Основна проблема, яка стримує розвиток МСП в Одеській області — відсутність їх дієвої державної підтримки, яка виражається у відсутності: пільг, додаткових прав і привілеїв, патерналізму і протекціонізму одеських товарів; системи пріоритетів і державних замовлень, підтримуваних і гарантованих державою; високоякісної системи створення, навчання і консалтингу підприємців; захисту від кримінальних структур; а також складність процедур, пов'язаних з відкриттям підприємства, виділенням земельних ділянок, офісних та виробничих приміщень, устаткування.

На жаль, малі підприємства Одеського регіону поки ще не відіграють помітної ролі в експортному потенціалі регіону. Доцільним було б створити систему зовнішньоекономічних організацій на додаток до існуючих торгово-промислових палат, що стимулювали б експорт продукції МСП, домагалися зниження експортного мита, податків, одержання пільгових кредитів, забезпечували б необхідною інформацією, сприяли б проведенню міжнародних виставок і ярмарок. Саме бюрократія знижує конкурентоспроможність наших експортерів, гальмує обіг товарів, удорожчує їх доставку.

Також можна виділити такі проблеми розвитку МСП:
залежність від великих компаній;

слабка захищеність від впливу монополістичних об'єднань;
значна залежність від ринкових коливань;
інфляція, зростання цін майже на всі чинники виробництва, погіршення платіжної дисципліни;
політична нестабільність;
складність і проблематичність із реалізацією продукції.

МСП не завжди можуть мати інформаційно-аналітичні відділи, що може призвести до прийняття необґрунтованих рішень, до зменшення доходів. Відсутня єдина інформаційна база для обміну досвідом, пропозицій, контактів, сервісу, експертизи, консалтингу. У підприємців досить низький рівень ділової культури та етики. Також неоднозначне відношення до них населення — значна частина населення негативно ставиться до малих підприємств, пов'язуючи мале підприємництво з посередницькою діяльністю та нетрудовими доходами.

Щоб відкрити свою справу, сьогодні неможливо мати талант комерсанта і гарну бізнес-ідею, для цього потрібні спеціальні знання, приміщення, устаткування та стартовий капітал. Українські малі підприємства здійснюють капітальний розвиток переважно за рахунок самофінансування, що відтягає значні фінансові ресурси з обороту за наявності вільного позикового капіталу на кредитному ринку. Малі підприємства не мають можливості застосувати ті самі фінансові інструменти, що й великі — ринок цінних паперів. МСП вимагають невеликих сум кредитів під невисокі відсотки. Банки ж об'єктивно не зацікавлені в наданні таких кредитів під невисокі відсотки. Багато комерційних банків нашого регіону, незважаючи на законодавчу нерегульованість механізму мікрокредитування, в останні час активно працюють із суб'єктами малого і середнього бізнесу [3, с. 192].

Є ще один вид підтримки МСП: утворення і функціонування кредитно-гарантійних установ. Вони дають їм можливість одержувати мікrokредити і консультаційні послуги від фінансування діяльності цих суб'єктів. Це кредитні спілки та страхові компанії.

Інші країни для сприяння розвитку підприємництва залучають кошти не зовні, а за рахунок мобілізації на внутрішньому ринку, використовуючи системи пільг і державної допомоги. Слід також звернути увагу на поширену за кордоном систему диференційованих ставок податків залежно від величини податкової бази. Для новостворених підприємств слід запровадити податкові пільги, які дадуть їм можливість розвинути власний бізнес. Потребують пільгового оподаткування підприємства, які працюють у пріоритетних сферах діяльності. Податкова політика Одеської області повинна стимулювати ті виробництва, що випускають необхідну суспільству продукцію, досягають найвищих показників ефективності та якості. Місцеві органи влади і громадські організації, що об'єднують підприємців, повинні ініціювати розробку нових законопроектів або поправок до чинного законодавства та лобіювати їх через представників міста і регіону у Верховній Раді.

Передача технологій з науки в виробництво може проходити лише через активне співробітництво між наукою, виробництвом та державною владою. Наявність численого класу власників може бути гарантією соціально-економічних перетворень і основою становлення ринкової економіки.

Для забезпечення економічної безпеки країни, зокрема Одеського регіону особливе значення має діяльність держави щодо захисту представників приватного бізнесу. Необхідно активізувати діяльність правоохоронних органів в боротьбі з незаконними діями в цій сфері. Тут потрібні нові підходи, потрібно підвищити якість роботи правоохоронних

органів і підсилити позиції легальної економіки, використовуючи методи системного й економіко-правового аналізу, необхідно підсилити боротьбу з корупцією і хабарництвом. Потрібна ціла низка законів, що повинні встановлювати принципи регулювання економічних відносин, визнання рівності їхніх учасників, недоторканність власності, неприпустимість в обхід закону втручання у приватні справи, вільне здійснення прав та їх судовий захист, невтручання в оперативно-господарську діяльність підприємницьких структур, однаковий правовий режим здійснення господарської діяльності підприємств усіх форм власності.

Конкретне вираження цих перетворень буде таким: структурні перетворення економіки регіону зі ставкою на підтримку малих та середніх підприємств, що органічно доповнюють діяльність великих підприємств; підтримка і просування товарів шляхом створення постійно діючого виставочного комплексу; активного забезпечення відповідною інформацією зарубіжних організацій і міст-побратимів; проведення активної антимонопольної політики, що сприяє формуванню цивілізованих ринкових відносин; сприяння освоєнню місцевих джерел сировини, кооперація всередині міста; залучення підприємницьких структур до розробки та реалізації програм розвитку регіону; забезпечення широкого і гласного обговорення всіх проектів ухвалених, спрямованих на розвиток підприємництва [4, с. 155].

Таким чином державі необхідно стимулювати розвиток саме тих МСП, які сприяють розвитку регіону. Саме державна підтримка МСП є одним з важливих чинників їх розвитку. Основним діючими видами забезпечення розвитку МСП як на Одещині, як і в цілому по Україні залишаються: нормативно-правове, інформаційне, фінансове, організаційне та матеріально-технічне і кадрове забезпечення.

Література

1. Двадцать процентов работающих в бизнесе // Деловая Одесса, 12 сентября 2005 г. -№34 .
2. Н.Тындюк Развитие и укрепление позиций предпринимательства //Деловая Одесса, 5 сентября 2004 г. -№36.
3. Куклінова Т.В. Фінансові механізми стимулювання розвитку малих та середніх підприємств Одеського регіону // Вісн. соц.-екон. досліджень. — Одесса: ОДЕУ, 2004.— Вип. 18. — С. 192 — 196.
4. Куклінова Т.В. Стимулювання розвитку малих підприємств (на прикладі підприємств Одеського регіону) // Вісн. соц.-екон. досліджень. — Одесса: ОДЕУ, 2003. — Вип. 15. — С. 151 —155.

Т.В. Куклинова. Проблемы развития малых и средних предприятий Одесского региона. Анализируются проблемы развития малых и средних предприятий Одесского региона. Предложены рекомендации относительно стимулирования развития малых и средних предприятий Одесской области.

T.V. Kuklinova. The problems of development small and average enterprises in Odessa's region. The problems of development small and average enterprises in Odessa's region are analysed. Offered recommendations about stimulating development small and average enterprises in Odessa's region.